

MAKOTO TAKAHASHI, KYOTO

DONOŠENJE JAPANSKOG GRADJANSKOG ZAKONIKA I NJEVOV ODNOS PREMA OPŠTEM IMOVINSKOM ZAKONIKU

1. Opšti imovinski zakonik za knjaževinu Crnu Goru nedovoljno se izučava u Japanu, vjerovatno zbog jezičkih prepreka. Međutim, dobro je poznato među stručnjacima građanskog prava da su redaktori Japanskog građanskog zakonika uzimali u obzir Opšti imovinski zakonik. Trebalo je više od dvadeset godina da se rad na Japanskom građanskom zakoniku okonča. Navodi se da su neki članovi japanske komisije raspravljali o sistemima građanskih zakonika sa Bogišićem u Parizu, i da su u većem dijelu prihvatili njegov sistem (1878).¹

Dugo poslije toga nekoliko odredbi Opšteg imovinskog zakonika razmatrano je prilikom kodifikacije Japanskog građanskog zakonika.

2. Dr Kenjiro Ume, jedan od redaktora sadašnjeg Japanskog građanskog zakonika objasnio je 1896. godine razliku između Japanskog građanskog zakonika i stranih zakonika. On je ukazao na sljedeće osobine Opšteg imovinskog zakonika:

1. Opšti imovinski zakonik ima puno odredbi.
2. To je dobar zakonik.

3. Svojom klasifikacijom on spada u liniju germanskog prava. Međutim, on ima jedinstvenu osobinu zbog prihvatanja crnogorskih običaja.

4. Posebno, on interpretira na raznim mjestima značenje teksta i ukazuje na principe prava, daje definiciju riječi i tumačenje u posebnom poglavlju. On ne može biti model za Japanski građanski zakonik, ali nam može dati neka obavještenja.

Osnovni prilaz dr Ume-a u redigovanju građanskog zakonika, na prvom mjestu, jeste da se dobije savršen građanski zakonik, prihvatanjem dobrih strana stranih zakonika. Na drugom

¹ Werner G. Zimmermann, Waltazar Bogišić 1834—1908, Weisbaden 1962, p. 184

mjestu, da izbjegne definisanje odredbi, preklapanje značenja i detaljisanje odredbi kako bi zakonik bio što je moguće više jednostavan. Gore pomenuto divljenje prema Opštem imovinskom zakoniku proističe iz ovakvog prilaza.

Ovo je postupak dr Ume-a u finalnim fazama procesa kodifikacije. U ranijim fazama, interpretativne odredbe bile su nužne japanskim sudijama kako bi mogli da ovladaju pojmovima i principima evropskog prava.

3. Kada se radi o kodifikaciji Japanskog zakonika postojala su dva pokreta — domaći i strani. Domaći pokret imao je za cilj da unifikuje domaće pravo, unaprijedi koncentraciju kapitala i stvaranje tržišta. 1868. godine stara vlast feudalnih gospodara bila je zbačena i nova vlast cara je utemeljena. Nova vlast bila je primorana na centralizaciju kako bi razvila industriju. Kodifikacija Japanskog građanskog zakonika predstavljala je jedan od uslova uvođenja kapitalističkog sistema.

Strani pokret usmjerio se na promjenu nejednakih ugovora. Japan je bio prisiljen da prihvati ekstrateritorijalnost evropskih sila. Japan takođe nije imao udjela u određivanju tarifnih stopa. Nejednaki ugovori morali su se mijenjati. U pregovorima oko promjene ugovora, kodifikacija je bila jedan od uslova za promjene. Tako je rad na kodifikaciji u neposrednoj vezi sa diplomatskim problemom posle 1886. godine.

4. Proces kodifikacije Japanskog građanskog zakonika može se podijeliti u tri faze. Prva je 1870. kada je francuski Code Civil preveden na japanski jezik. Sačinjeni su neki japanski nacrti za građanski zakonik tako što se imitirao francuski Code Civil. Oni se međutim nisu primjenjivali jer nisu postojali društveni uslovi za primjenu zakonika kao cjeline. U ovoj fazi Japanci su došli u dodir sa modernim evropskim pravom i učinili su napor da ga shvate. Ustanovljeno je izučavanje francuskog i engleskog prava a studente su obrazovali strani profesori. Rad na Japanskom građanskom zakoniku u ovoj fazi smatra se i vaspitavanjem japanskih vlasti.

Druga faza otpočela je 1880. godine kada je Japanski građanski zakonik (dio o svojini) uradio francuski profesor Boissonade. Njegov zakonik prihvata sistem francuskog Code Civil-a, ali u sadržajnskom pogledu na nekim se mjestima razlikuje od Francuskog zakonika. On sadrži članove koji potiču iz japanskih običaja, ili su stavovi samog Boissonade-a. Zbog nepoznavanja evropskog prava ovaj zakonik u svojim odredbama sadrži definicije riječi i tumačenja. Zakonik tako u sebi sadrži obrazovne elemente. Ovaj zakonik proglašen je 1890. godine, ali nije stupio na snagu zbog političkog razlaza. Razlaz je na početku bio teorijski. Pristalice engleskog prava insistirali su da je suviše rano za kodifikaciju prava i da treba poštovati japanske običaje. Pristalice francuskog prava, sa stajališta prirodnog prava, insistirali su na primjeni Boissonade-ovog zakonika i suprostavljanju feudalnim običajima.

Ovaj razlaz razvio se međutim više politički nego teorijski. Nacionalisti su se suprostavili evropeizaciji, koju je vlada prihvatila kao put razvoja industrije u Japanu. Opozicija se zasnivala na interesima seljaka i malih preduzetnika koji su došli u nepovoljan položaj zbog politike vlade.

Treća faza traje od 1893. do 1898, kada je u formi amandmana na Boissonade-ov zakonik stupio na snagu novi zakonik koji su uradili Japanci uključujući i dr Ume-a. Novi zakonik prihvata sistem Pandekten (posebno Građanskog zakonika Saksonije). To je sadašnji Japanski građanski zakonik. U vrijeme rada na Boissonade—ovom zakoniku konsultovani su japanski običaji i zakonicima (kao i drugi materijali) Francuske, Austrije, Holandije, Italije, Portugalije, Švajcarske, Crne Gore, Španije, Belgije, Njemačke, Ujedinjenog kraljevstva i SAD. Redaktori, ne imitirajući nijedan od ovih zakonika kao cjelinu, sačinili su svaki član sa konkretnom pažnjom. Sadržina Boissonadeovog zakonika predstavljala je glavni osnov. Prema mišljenju dr Ume-a Japanski zakonik zasniva se mnogo više na stranim zakonicima nego na japanskim običajima. Između kodifikacije Crnogorskog imovinskog zakonika i Japanskog građanskog zakonika postoje neke sličnosti: uzimanje u obzir stranih zakonika i sopstvenih običaja; detaljne interpretativne odredbe (kada se radi o Japanskom građanskom zakoniku u fazi Boissonade-ovog zakonika). Ovaj fenomen treba uzeti u obzir u svjetski raširenom pokretu za kodifikacijom. Pretpostavljam da postoji zajednički osnov ovog fenomena. Međutim, mi moramo primijetiti razlike između značenja crnogorske kodifikacije i japanske kodifikacije. Za razliku od Crne Gore, jedne od evropskih država, Japan je došao po prvi put u dodir sa modernom evropskom civilizacijom. Bilo je zato nužno da Japanci nauče heterogene pojmove i principe prava i da se obrazuju stručnjaci za pravo. Sa ciljem da se prevaziđu evropske sile, redaktori Japanskog građanskog zakonika prihvatili su evropski sistem prava, a samo izuzetno japanske običaje. Pretpostavljam da postoje veće razlike između Opšteg imovinskog zakonika i Japanskog građanskog zakonika. Mi osjećamo veliku znatizelju za Bogišićevu vještinu u redigovanju forme i sadržine njegovog Imovinskog zakonika. Nadamo se da ćemo steći znanje o objektivnim uslovima njegovog prilaza. Posebno osjećamo interes za upoznavanje njegovih razloga za izučavanje stranih zakonika. Da li su ti razlozi povezani sa sistemom njegovog zakonika, ili sa sadržinom zakonika? Nadamo se da ćemo se upoznati sa Bogišićevim planom o ovome.

Mi izučavamo proces kompilacije sadašnjeg japanskog građanskog zakonika u »*Allgemeiner Teil des Schuldrechts*«. Opšti imovinski zakonik se spominje na više mjesta. Na primjer u dijelu o novčanim obligacijama, o kamatama, o izvršenju obave-

ze, o naknadi štete, solidarne obaveze, prenosa tražbine itd. Posebno nas interesuju odredbe članova 541, 571, 923, 924, 926, 929. Japanski građanski zakonik nema odredbi za tumačenje propuštanja obaveza i ima samo jednu jednostavnu odredbu o naknadi štete. Ovo su do sada najznačajniji problemi Japanskog građanskog zakonika. Posebno se razmatra domašaj naknade štete i razlika postoji oko principa potpune kompenzacije i da li su ga redaktori usvojili ili ne. Prihvatajući princip, Opšti imovinski zakonik daje zavisne standarde. Mi smatramo da su redaktori imali u vidu ove odredbe Opšteg imovinskog zakonika kao moguću dopunu odredbama Japanskog građanskog zakonika.

Mi ne smatramo da su ideje redaktora obavezujuće. Ali, imajući u vidu da je Japanski građanski zakonik krajnje jednostavan zakonik, nužno je izučiti materijale na koje se pozivaju redaktori. U materijalima možemo naći dopunu jednostavnim odredbama, onoliko koliko to dozvoljava tekst odredbi.

Gore pomenute odredbe o kompenzaciji za štetu podijeljene su između 4. i 6. dijela. Mi imamo veliki interes za uvodni dio za određenim i niterpretativnim odredbama. Boissonade-ov zakonik nema uvodni dio, ali ima veliki broj određenih i interpretativnih odredbi. Da li je taj način u Opštem imovinskom zakoniku proistekao iz tradicije ili ga je smislio Bogišić itd?

Nadamo se da će plodovi izučavanja Bogišićevih dostignuća i Opšti imovinski zakonik postati poznatiji Japancima.

*(Preveo sa engleskog:
Mr Milorad Ivović)*

Makoto Takahashi

ELABORATION DU CODE CIVIL JAPONAIS
PAR RAPORT AU CODE GENERAL SUR LES PROPRIETES

R é s u m é

Parmi les travailleurs scientifiques des droits civiques, il est bien connu que les rédacteurs de l'actuel Code Civil japonais ont pris pour référence le code Général sur les Propriétés. Dr Kenjiko Ume, l'un des rédacteurs du Code Civil japonais actuel, a fait mention des particularités du Code Général sur les Propriétés signalant, en particulier, l'adoption des coutumes monténégrines, l'interprétation des principes du droit et la définition des mots. Le désir de ce savant a été de créer le Code Civil japonais le plus simple possible.

Les travailleurs scientifiques japonais sont particulièrement intéressés par les Articles 541, 571, 923, 924 et 926 à 929 du Code Général sur les Propriétés et pensent que les rédacteurs du Code Civil japonais ont eu à l'esprit les clauses du Code Général sur les Propriétés comme un éventuel supplément du Code Civil japonais.